

Salattu usko, näkyvä jäsenyys

Mikä kirkon jäsenyydessä on olennaista? Jumalanpalvelus, harvojen harrastus vai kokoava juhla?

Alustus Haastettu kirkko -seminaarissa 8.4.2013

Jari Jolkkonen, Kuopion hiippakunnan piispa

Tässä seminaarissa käsittelemme muun muassa uusinta kirkon nelivuotiskertomusta. Niissä tilastot puhuvat omaa selkeää kieltään: kaikki käyrät ovat kallellaan alaspäin – ruumiin tuhkauksia lukuun ottamatta. Miten haastettu kirkko reagoi haasteisiin?

Monissa kirkollista uudistusta koskevissa puheenvuoroissa on esitetty, että kirkolta puuttuu yksi ja sen mukana kaikki: ”kirkko” ei ole omaksunut ”minun” ennakkoluulotonta uudistusohjelmaani, ja heti kun se sen oivaltaa, ratkaisun avaimet löytyvät. Tällaisen retoriikan taustalla on usein perusteluketju, jota voisi kutsua ”tavallisen ihmisen argumentiksi” (TIA): 1. ”Kirkko” on vieraantunut ”tavallisen ihmisen” elämästä. 2. Minä tiedän, mitä ”tavallinen ihminen” odottaa ja tarvitsee. 3. Siis ”kirkon” olisi syytä kuunnella huolellisesti juuri minua, jos se haluaa ymmärtää, mitä ”tavallinen ihminen” odottaa.

Mikäli postmodernismin johtavat ideologit ovat oikeassa, tällaista niin sanottua ”tavallista ihmistä” ei ole olemassakaan. Siihen vetoaminen on usein pikemminkin valtateino suostutella muita omien mieltymysten taakse. Tarvitaan syvempää ja tarkempaa nykytilanteen erittelyä. Muuten vastauksetkin toistavat vain kaikuna sen, mikä ilman pohdintaakin arvellaan *a priori* oikeaksi.

Tyydyn esittämään kolme näkemystä kirkon jäsenyydestä, jumalanpalveluksesta kirkon kokoavana toimintana sekä tarjolla olevista apologeettisista malleista.

Kirkon jäsenyys rakentuu kasteen sakramentille. Kasteessa ihminen otetaan ”Kristuksen ja hänen kirkkonsa yhteyteen”, kuten vanha toimitusten kirja asian osuvasti kiteytti. 1500-luvulla uudestikastajien ryhmä torjui lapsikasteen opillisin syin ja katsoi, ettei lapsen kastaminen ole oikein Raamatun näkökulmasta. Edellytettiin tietoista uskonratkaisua. Tunnustuskirjoihin kuuluvien Lutherin katekismusten kasteartiklat on suunnattu juuri tätä lapsikasteen kieltäjien kritiikkiä vastaan. Luther vastaa kolmella argumentilla. Lapset tulee kastaa 1) koska Kristus on asettanut kasteen ja käskenyt kastaa ilman ikärajoituksia, 2) koska kasteessa annetaan lahja, jossa jo pieni lapsi ilman mitään ansioita tehdään osalliseksi kolmiyhteisestä Jumalasta ja koko pelastuksesta ja 3) koska kaste kutsuu Kristuksen seuraamisen tielle ja antaa siihen voimaa.

Nykyisin eräät uusateistit puolestaan torjuvat lapsikasteen moraalisin syin. He katsovat, että lapsen kastaminen on ristiriidassa lapsen uskonnollisen autonomian kanssa. Tavallaan hekin edellyttävät tietoista uskonratkaisua, jonka voi tehdä vasta aikuinen. Salattu tai arka usko ei ole uskoa ensinkään.

Tällainen retoriikka on vaikuttanut moniin sellaisiin vanhempiin, jotka kuuluvat kirkkoon ja pitävät vapaa-ajattelijoita uskonnollisiin fundamentalisteihin verrattavina kiihkoilijoina. Yhä useampi vanhempi on alkanut kysellä, onko sopivaa tuoda lapsi kasteelle. Nelivuotiskertomuksen aikana kastettujen osuus laski yli 6 prosenttia (s. 73). Kun vuonna 2000 Helsingissä syntyneistä lapsista kastettiin 73 %, viime vuonna tehtiin historiaa, sillä määrä tippui alle 50 %:in. Vaikka taustalla on myös käytännöllisiä syitä – juhlaa jännitetään ja ahtaisiin kaupunkikaksioihin ei mahdu suurta saattoväkeä – Helsingin seurakuntayhtymän selvityksessä yleisin syy (40 %) oli, että vanhemmat eivät halunneet päättää lapsen puolesta.

Esimerkiksi kosmologi Kari Enqvist esittää kirjassaan *Uskomaton matka uskovie maailmaan*, että kaste on ”vain taikauskon ryvettämä sosiaalinen riitti”. Hänen mukaansa ”evankelis-luterilainen kirkko toimii instituutioon moraalityttöä liittäessään sylvivuvat konkreettiseen hallintovaltaansa lainvoimaisella sopimuksella” (s. 181).¹ Enqvist tulkitsee lapsikasteen pahansuopaisesti. Kyse on jäsenmäärän pönkittämisen varjolla tapahtuvasta valta-aseman varmistamisesta: ”Jäsenmäärä on valtaa... Vain moraalityttö instituutio valjastaa lapsen maallisen valtansa vipuvarreksi.” Voi kysyä, onko Enqvist ole huolissaan lasten hyvästä vai kirkon vahvasta merkityksestä suomalaisissa perheissä. Väheksyykö kosmologi vanhempien ja sukujen kasvatustahtoa?

Karkeaa puhetapaa kohtaa myös verkkokeskusteluissa, joissa lapsikaste saatetaan rinnastaa lasten hyväksikäyttöön ja muihin ihmisoikeusrikkomuksiin. ”Lapsikasteet jos mikä on lasten törkeää hyväksikäyttöä. Uskonnoilla pitäisikin olla 21v ikäraja”, kirjoittaa Mirka 3.4.2012 suomi24.fi-sivustolla. ”Jos itseni oltaisiin pienenä kastettu, katsoisin sen kyllä olleen ihmisoikeusrikkomus omaa päätäntävaltaani itsestäni kohtaan,” kirjoittaa Marko toisella sivustolla. Hänelle tosin nimimerkki Sauli vastasi: ”En ihan oikeasti jaksa ymmärtää, mikä helveti moisisa veden pirsottelussa nyt on ongelmana.” – Väestörekisterikeskuksen lomake muuten ”pakottaa” meidät vanhemmat ilmoittamaan rasti ruutuun menetelmällä ja preesens-muodossa, mikä ”on” vastasyntyneen lapsemme äidinkieli.

Uusateistien retoriikassa heijastuu ajattelu, jota voisimme kutsua indoktrinaatio-hypoteesiksi. Se etenee näin:

1. Jokainen lapsi on syntyessään uskonnoton, ellei peräti tuttia imevä ateisti.
2. Lapsi alkaa vieraantua tästä luonnollisesta tilasta, jos vanhemmat tai uskonyhteisöt alkavat antaa uskonnollista kasvatusta.
3. Lasten suojelemiseksi yhteiskunnassa on rajoitettava uskonnollisen kasvatuksen asemaa.

Mitä uusimman kognitiivisen uskontotieteen näkökulmasta indoktrinaatio-hypoteesiä pitäisi arvioida?

Kehityspsykologi ja antropologi, professori Justin Barrett on tutkinut perusteellisesti lasten uskonnollista kehitystä. Hänen ja professori Roger Triggisin johtamaan *Cognition, Religion ja*

¹ Sitaatit kirjasta Kari Enqvist: *Uskomaton matka uskovie maailmaan*. WSOY: Helsinki. 2012. – Kiinnostavaa on, että vastaavalla tavalla Luther-säätiön näkemyksissä kirkkoon liittämistä on pidetty kastamisen kannalta toisarvoisena sivujuonteena ja pelkkänä hallinnollisena rekisteröintitoimena vailla hengellistä merkitystä.

Theology -projektin aineisto on massiivinen: se kattaa 57 tutkijaa, 40 erillistä tutkimusta, 20 eri maassa ja uskonnollisesti hyvin erilaisissa kulttuureissa (USA, UK, Israel, Kreikka, Maya, Espanja jne). Käytössä olivat sekä empiiriset että analyttiset menetöt. Barrett esittelee tuloksiaan uudessa kirjassaan *Born Believers – Science of Childrens’ Religious Belief* (2012).

Barrettin keskeinen tulos on, että väljä teismi on ihmisen perusviritys. Hänen tutkimuksensa osoittaa “kuinka lapset luontaisesti kehittävät mieltään tavalla, joka rohkaisee heitä uskomaan jumalaan tai jumaliin. Ihmiset näyttävät käytännössä olevan syntymäuskovia (born believers)”.² Barrett vertaa ihmisen uskonnollista taipumusta kävelyn ja kielen oppimiseen. Tietenkään lapsi ei syntyessään osaa kävellä tai puhua italiaa, mutta hän on kuitenkin olemuksellisesti (essentially) viritetty oppimaan nämä asiat. ”Aivan samoin”, Barrett kirjoittaa, ”lapsilla on synnynnäinen taipumus uskoa jonkinlaiseen jumalaan.”³

Millaisia yhteisiä transkulttuurisia piirteitä tällä uskolla sitten on? Barretin mukaan empiirinen todistusaineisto viittaa siihen, että kulttuurista riippumatta lapset tuntevat hyvin luonnolliseksi (natural) ajatuksen siitä, että on olemassa maailmankaikkeuden luoja, joka on kaikkivaltias, kaikkitietävä, kuulematon ja moraalisesti hyvä.⁴

Barrett ei ota kantaa Jumalan olemassaoloon, hän vain esittää tiettyjä tutkimustuloksia. Mitä niistä pitäisi ajatella?

Ensinnäkään tutkimustulokset eivät ole yllätys historiallisesti tai globaalisti, sillä uskonnot läpäisevät kaikki kulttuurit, haluamme sitä tai emme.

Toiseksi tulokset eivät ole yllätys kristillisen luomisteologian näkökulmasta. Jos kristityt uskovat, että Jumala on luonut jokaisen ihmisen kuvakseen, on johdonmukaista odottaa, että ihminen kaipaa Jumalaa. Augustinus asian sanoo Tunnustuksissaan: ”Sinä Jumala, olet luonut meidät yhteytesi ja sydämemme on levoton, kunnes se löytää levon sinussa.”

Kolmanneksi Barrettin tulokset sopivat hyvin yhteen perinteisen luonnollisen teologian kanssa, jonka mukaan ihminen voi pelkällä järjellänsä ilman erityistä ilmoitusta vakuuttua, että on olemassa maailmankaikkeuden Luoja, joka on kaikkivaltias, kaikkitietävä, hyvä ja kuulematon. Calvin käytti tällaisesta ”jumala-aavistuksesta” termiä *sensus divinitas*. Tällaisessa yleisessä teismissä Jumalaa ei vielä tunneta pelastajana minulle ja meille, mutta hänen vaikutuspiirinsä alueella kuitenkin ollaan. Tie sisälle taloon alkaa porstuasta.

Jos teismi on ihmisen luonnollinen perusviritys, kuten Barrettin empiirinen aineisto näyttää osoittavan, niin militantti ateismi (Ilkka Niiniluodon käyttämä termi) joutuu vakavasti haastetuksi. Onko tämä huoli taustalla, kun eräät uskonnottomat järjestöt ovat alkaneet leikkiä uskontoa

² “This book shows how children naturally develop minds that encourages them to embrace belief in the god or gods. People may practically be born believers.” – Sitaatit kirjasta Justin L. Barret: *Born Believers – Science of Childrens’ Religious Belief*. Free Press: New York. 2012.

³ “Essentially all humans are born talkers – destined to acquire language – and born walkers – naturally going to learn to walk. In a similar way, children are born believers in some kind of god.”

⁴ “Evidence exists that childrens might find especially natural the idea of a nonhuman creator of the natural world, possessing superpower, superknowledge, and superperception and being immortal and morally good.”

järjestämällä korvaavia kokemuksia, esimerkiksi Prometheus-leirejä tai nimiäisiä. Onko kyse antikfirmaatiosta, siis epäuskon konfirmoimisesta kristillisen uskon läpäisemässä kulttuurissa?

Barrettin tutkimustulosten edessä kirkon tulisi ymmärtää olevansa haastettu – mutta myös haastaja! Jokaisella lapsella ovat idullaan sekä hampaat että usko Jumalaan.

Samalla voi itsekriittisesti kysellä, mikä nykytilanteessa on oikein mennyt pieleen? Onko kirkon sanoma vesitetty väljäksi vai kynnykset tehty liian korkeiksi? Miksi lapsessa luonnostaan asuva väljä teismi ei vahvistu, kasva ja kirkastu iloiseksi Kristus-uskoksi, vaan tukehtuu ja vaihtuu tiedeuskoksi, kyynisyudeksi tai oikukkaaksi shoppailu-uskonnollisuudeksi?

Väitän, että kirkolla on ihmisessä liittolainen, sillä väljä teismi on ihmisen perusviritys. Kirkon tulee hoitaa ja kastella tätä taimea niin, että se kasvaa vapauttavaksi ja koko elämää kannattelevaksi uskoksi kolmiyhteiseen Jumalaan.

Toinen alustukseni teema koskee jumalanpalvelusta. Sekä luterilaisen identiteetin että ekumeenisen konsensuksen mukaan kokoontuminen yhteiseen jumalanpalvelukseen kuuluu kaikille kastetuille kristityille. Ison katekismuksen ehtoollisartikloissa kehoitetaan voimakkaasti jokaista osallistumaan säännöllisesti ehtoolliselle. Kirkon jäsenen velvollisuuksia koskevan kirkkojärjestyksen ihannepykälän mukaan ”kirkon jäsenen tulee osallistua jumalanpalvelukseen, käyttää muutenkin armonvälineitä ja edistää seurakunnan tehtävän toteutumista” (KJ 1:5§).

Ekumeenisesti arvioiden suomalainen luterilainen on sohvaperunakristitty. Hän rukoilee itsekseen saunanlauteilla ja sienimetsässä, mutta vain harvoin yhdessä toisten kanssa. Vain noin 10 % kirkon jäsenistä osallistuu jollakin tavalla säännöllisesti yhteiseen jumalanpalvelukseen. Toisaalta on totta sekin, että vaikkapa urheilutilaisuuksiin tai konsertteihin verrattuna jumalanpalveluksiin kokoontuu hyvin paljon ihmisiä, ja joukko laajenee, jos radiojumalanpalveluksiin osallistuvat otetaan huomioon.

Tulisiko kirkon siis kokonaan luopua järjestämässä jumalanpalvelusten tapaista kokoavaa toimintaa?

Tämä ajatus ei ole erityisen uusi tai moderni, sillä jo eräät reformaation puolelle asettuneet papit ja maallikot päättelivät, että uusi oppi uskonvanhurskaudesta vapauttaa meidät rukouksesta ja ehtoolliselle osallistumisesta: koska usko yksin vanhurskauttaa, yhteys Jumalaan syntyy vallan hyvin, ellei paremminkin ilman sakramenteja, jumalanpalvelusta – ja kirkkoa.

Voikin kysyä, maisteleeko kirkko matalissa messuun osallistumisluvuissa omaa lääketään – tai oikeastaan myrkkyä, siis kaventuneen ja vääristyneen vanhurskauttamisopin tulkinnan seurauksia? Moderni versio tästä ajattelusta on niin sanottu kellomalmin teologia: riittää kun ihminen kuulee kirkon kellojen kuminan ja saa siitä jonkinlaista merkitystä elämään.

Lutherin Ison katekismuksen esipuhe on oikeastaan suunnattu juuri tämmöistä kellomalmin teologiaa tai hienommin sanottuna kvietististä vanhurskauttamisopin tulkintaa vastaan. ”Hukka heidät periköön, nuo kerrassaan häpeälliset ahmatit ja vatsanpalvojat! He sopisivat paremmin

sikopaimeniksi tai koiranvahdeiksi kuin sielunhoitajiksi ja papeiksi”, Luther kirjoittaa omista papeista ja jatkaa me-muodossa: ”Millaisia pölkkypäitä, mitä mielettömiä narreja me olemmekaan! Meidän on aina pakko asua ja majaila perkeleiden ja muiden mahtavien vihollisten keskellä, ja kuitenkin me halveksimme puolustusaseitamme, olemme liian laiskoja edes kiinnittämään niihin huomiota ja muistamaan, että niitä onkaan.”

Uusi testamentti asettaa tietoisesti jumalanpalveluksen ja pyhän aterian seurakunnan elämän keskuksiksi: ”Seurakunta kuunteli ja noudatti uskollisesti apostolien opetusta. Uskovat elivät keskinäisessä yhteydessä, mursivat yhdessä leipää ja rukoilivat.” (Ap. t. 2:42.) ”Me emme saa lyödä laimin seurakuntamme yhteisiä kokouksia, niin kuin muutamilla on tapana, vaan meidän tulee rohkaista toisiamme” (Hepr. 10:25), kehottaa heprealaiskirjeen kirjoittaja, eikä tarkoita kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan kokousta. Luterilaisen uskonkäsityksen mukaan jumalanpalvelus ja ehtoollinen on sekä seurakunnan että kristityn hengellisen elämän sydän – aivan tilastoissa tapahtuvista muutoksista riippumatta.

Augsburgin tunnustuksessa jumalanpalveluksen arvo ja merkitys perustuu oppiin pelastuksesta lahjana, joka annetaan ihmiselle hänen ulkopuoleltaan. Koska pelastus perustuu Jumalan aloitteeseen ja otetaan vastaan uskolla, siksi ihminen voi saada pelastavan uskon vain itsensä ulkopuolelta, armonvälineiden eli sanan julistuksen ja pyhien sakramenttien kautta (CA V artikla).

Isossa katekismuksessa ehtoollisella käymisen välttämättömyyttä perustellaan kolmella yksinkertaisella asialla, Kristuksen käskyllä, ehtoollisen lahjalla ja inhimillisillä heikkouksilla. 1. Kristus on asettanut ehtoollisen ja käskenytt viettää sitä usein. 2. Ehtoollinen lahjoittaa sinulle osallisuuden hyviin ja pyhiin asioihin, Jumalan armoon, rakkauteen ja pelastukseen. 3. Ihminen on heikko eikä yksinäinen usko kestä oman elämän ahdistuksissa ja ulkopuolelta tulevissa kiusauksissa. Näistä teologisista ja antropologisista syistä kastettujen tulee säännöllisesti kokoontua yhteen Jumalan sanan ja ehtoollisen äärelle. Sitä paitsi Jumala on luonut ihmisen *ruumiilliseksi ja sosiaaliseksi* olennoksi. Näkö-, tunto- ja makuaistimme tarvitsevat leivän ja viinin tapaisia konkreettisia Jumalan armon ja läsnäolon merkkejä. Ja jopa me umpimieliset suomalaiset kaipaamme toisen ihmisen kasvoja ja yhteistä kokoontumista sanan ja sakramenttien äärelle.

Antropologisia näkemyksiä väheksymättä jumalanpalveluksen keskeisyys perustuu siis viime kädessä käsitykseen siitä, kuka Jumala on, mitä hän on tehnyt meidän puolestamme, miten hän toimii keskellämme ja miten tullaan osalliseksi hänen armostaan ja rakkaudestaan. Kirkon suuri haaste on, että nämä syyt olisivat meille kaikille mahdollisimman selkeitä, niin papeille kuin kirkon jäsenille. Tästä näkökulmasta on myös mielekästä pohtia, miksi ihmiset arkailevat lastensa kastamista ja kasvattamista ja miksi kaikki kirkon jäsenet eivät löydä tietä ehtoollispöytään.

Käsitykseni mukaan kirkon jäsenyyden ja jumalanpalveluksen haasteisiin ei ole olemassa yhtä syytä ja siten ei myöskään yhtä lääketta. Jotkut loukkaantuvat kirkkoon, toisille hengellisten kysymysten pohtiminen tuntuu yksinkertaisesti merkityksettömältä. Toisten mielestä kirkko on patavanhoillinen, toisten mielestä antautunut kaikenlaisten muotivirtausten heiteltäväksi. Toiset ovat pettyneitä hengellisesti tyhjänpäiväisiin saarnoihin ja välinpitämättömästi toimitettuihin

messuihin. Toisille taas rima on liian korkealla eikä seurakunta tunnu kutsuvalta, kodikkaalta ja turvalliselta.⁵

Luultavasti yksi suurimpia esteitä on se kuvitelma, että Kristus vie ihmiseltä vapauden ja autonomian. Antisemitismien ja islamofobian rinnalla länsimainen ihminen näyttää kärsivän myös jonkilaisesta kristofobiasta – jos nyt tällaisia klinisiä termejä halutaan käyttää.

Kolmanneksi esitän lyhyesti apologetiikkaan liittyvän näkökulman. Nelivuotiskertomus herättää väistämättä kysymyksen, miten haastettu kirkko vastaa haasteisiin. Väitän, että *kaikki* vastausyritykset ovat pohjimmiltaan apologeettisia. Usein unohtuu, että esimerkiksi Saksassa syntynyt liberaaliprotestantismi ja Pohjois-Amerikassa syntynyt raamattuliteralismi ovat molemmat 1900-luvun vaihteessa kehitettyjä teologisia malleja, joita voidaan pitää apologeettisina. Molempien tarkoitus on sama: tehdä kristinusko merkitykselliseksi, eläväksi ja uskottavaksi nykyajan ihmisille.

Meillä on sadan vuoden kokemus siitä, että kumpikaan malli ei sellaisenaan toimi. Literalismin ongelma on ghattoutuminen, kääntyminen sisäänpäin. Jos suljemme silmämme vaikkapa luonnontieteen kehitykseltä ja keskitymme yksinomaan vaalimaan uskon puhtautta tai toistamaan 300-luvun tai 1500-luvun kieltä, se voi tuoda turvaa tunnustaville jäsenille, mutta tuskin houkuttelee tunnustelevia jäseniä.

Liberaaliprotestantismien ongelma on puolestaan kristillisen identiteetin väljähtyminen, liudentaminen ja häivyttäminen osaksi ajan henkeä. Entinen ateisti ja nykyinen anglikaani, tämän hetken ehkä luetuin teologi-luonnontieteilijä Alister McGrath huomauttaa terävästi ateismin historiaa pohtivassa kirjassaan, että globaalisti juuri liberaaliprotestantismien omaksuneet kirkot ovat menettäneet eniten jäseniään.⁶ McGrathin mukaan tilastojen valossa kaikkein ongelmallisimien yhdistelmä sekä jäsenmäärän että jäsenten hengellisen identiteetin kannalta on valtiokirkollisuuden ja liberaaliprotestantismien yhdistelmä.

Jos sallitaan kärjistetty, mutta yksinkertainen vertaus: suhteessa niin sanottuun ajan henkeen literalismi on kallellaan selibaattiin, liberaaliprotestantismi on puolestaan prostituutioon.

Kerrassaan kelvoton on myös sellainen apologeettinen strategia, jossa paetaan mysteerin taakse sanomalla, että ei Jumalasta voi mitään puhua eikä tietää, kun hän on niin suuri salaisuus. Tällainen väite on läpeensä dogmaattinen. Se on sisäisesti ristiriitainen ja doketistinen eli Jumalan inkarnaation kieltävä. Se on myös apologeettisesti itsetuhoinen, sillä kuka jaksaa kiinnostua Jumalasta, jota ei voida tuntea ja josta ei voida tietää mitään.

⁵ Monien mielikuvissa roomalais-katolisuus korostaa keskittymistä ulkoisiin rituaaleihin, kun taas protestantismi keskittyy ihmisen sisäiseen maailmaan. Kiinnostavaa on, että tämä jako näyttää kääntyneen pääläelleen. Meillä metalli-, dance- ja tangomessujen kehittäjät panevat (liian) paljon toivoa messun ulkoiseen muotoon, kuten taas esimerkiksi paavi Benedictus korostaa, että nyt olisi tarvetta nimenomaan messun merkityksen sisäistämiseksi ja ylipäänsä ihmisen sisäiselle hengelliselle maailmalle. Ks. esim. Joseph Ratzinger: *The Feast of Faith*, 69-70.

⁶ Esimerkkinä McGrath käyttää omaa sisarkirkkoaan USA:n episkopaalista kirkkoa, joka menetti 30 vuodessa 30 % jäsenistään. Amerikassa liberaaliprotestanttisiin kirkkoihin kuulumisprosentti on romahtanut 1960-luvun 40 %:sta noin 40 vuodessa 10%:iin. Luvut ovat viitteellisiä. McGrathin kritiikistä lähemmin ks. esim. Alister McGrath: *Ateismin lyhyt historia*. Kirjapaja: Helsinki. 2004.

Globaalisti näyttää siltä, että yhtäältä helluntailaisuus ja karismaattisuus ja toisaalta roomalais-katolilaisuus ovat pärjänneet parhaiten sekularisaation puristuksessa – tosin katolilaisuus lähinnä Euroopan ulkopuolella.

Hyvät kuulijat. En usko, että kirkko pärjää jäsenyyskilpailussa korostamalla jäsenyyden tuomia sosiaalisia tai yhteiskunnallisia etuja. S-kortilla etuja saa luultavasti enemmän. Sitä paitsi silloin on omaksuttu markkinataloudelle tyypillinen panos-tuotos-ajattelu, joka on uhria ja palvelevaa rakkautta korostavalle kirkolle vieras.

Voisiko olla niin, että kysymys kristillisestä identiteetistä on primäärimpi kuin kysymys jäsenyydestä? Jos ihmisellä oleva väljä teismi saa kasvaa, kehittyä ja vahvistua kristilliseksi teismiksi, eikö sen pitäisi viime kädessä olla ratkaisevaa sille, tahtooko ihminen kuulua kristittyjen yhteisöön vai ei? Voisiko yksi langanpää voisi olla siinä, että emme keskittyisi jäsenmäärään, vaan jäsenten identiteettiin?

Aloitin kasteesta ja palaan siihen. Mikä on se uusi identiteetti, jonka kaste antaa, mikä on se tie, jolle se kutsuu? Yhden liturgisen ja muutenkin hyvän vastauksen antaa Amerikan luterilaisen kirkon kasteaavassa tehty kysymys vanhemmille.

”Kun tuotte lapsenne saamaan kasteen lahjan, teille uskotaan eräitä velvollisuuksia. Vanhempien tehtävänä on elää lasten kanssa osana Jumalan perheväkeä, tuoda heidät Jumalan sanan ja pyhän ehtoollisen äärelle, opettaa heille Isä Meidän, uskontunnustus ja kymmenen käskyä, asettaa heidän käteensä pyhät kirjoitukset ja tukea heitä uskossa ja rukouksessa, *jotta* lapsenne voisivat oppia luottamaan Jumalaan, julistaa Kristusta sanoin ja teoin, pitää huolta toisista ja Jumalan luomasta maailmasta ja edistää rauhaa ja oikeutta.”

Tämän jälkeen vanhemmille tehdään kysymys: Do you promise to help your children grow in the Christian faith and life? Ihan hyvä kysymys.